

**МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ ИНГУШЕТИЯ**

ГКУ "Управление образованием по г. Сунжа,

Сунженскому району и г. Карабулак"

ГБОУ "СОШ № 4 г. Карабулак им. А.Х. Бокова"

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Угурчиева А.И.
Пр №1 от «31» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная литература (Ингушская)»

для обучающихся 10-11-х классов

г. Карабулак 2023 г.

Кхетора каьхат(пояснительная записка)

Глалглай литература программам лаяца

Глалглай литература программас новкъостал ду хьехархочоа берашта глалглай йоазонхоша кхелла говзаме йоазоний чулоацам а, тема а, идея а къоастаде а, хлаьта цар шоай произведенешта бувцаш болча ценача, хозача, говзамеча меттах пайда эца а.

Глалглай литература хьехаш вола хьехархо декхарийла ва литература новкъосталца берашта глалглай метта хозал, говзал, клоаргал, цун ганз йовзийта, уж кхетамца, эхъээделца кхебе, дикачун-вочун къоастам бе ховргдолаш.

Дешархошта ха деза глалглай литература хьахилара наькъаш. Укхаза царна хайтача бакъахьа да, вай глалглай литература хьахилара глулакх малагича торонца эттад, эггара хьалхара глалглай йоазув 1923 шера Мальсагов Кураза Зоврбика кхелла хилар, из латински ларда тла хинналга. Эггара хьалха глалглай меттала кепатеха йоазув 1923 шера «Сердало» яхача газета тла кепатеха хилар.

Цьабакьда, шоай йоазув хиннадеце а, багахбувцам бляхий хиннаб глалглай къаман, тайп-тайпара жанраш чу а йоаглаш: къаьнара иллеш, фальгаш, клоанолгаш, ховлидовзалеш, легендаш, шира оаламаш, ишта кхы длахо а.

Глалглай литература никь 1923 шерагара денз таханарча денга кхаччалца чоалхане болаш хьабенаб. Массехк хана доакьоех бекъа йиш я из.

Хьалхара ха – 1920-г1а шераш – говзаме йоазонаш хьахила доладенна ха я, хлаьта 1930-г1а шераш – глалглай литература дег1ая йолаенна ха я.

Программа юкъе йоагла произведенеш берий ханага хьежжа я, чулоацам а, керттера уйла а дика кхетадбергдолаш, хлаьта х1ара классе багахбувцамах пайда эц.

10-11 классашка дешархой кхетамца кхебара духьа, ужэьаца, эзделаца, хозанена лоарх1амца кхебара духьа дола говзаме йоазонаш 1омаду. Цу классашка 1омаеш йола материал чоалхане яц, ший чулоацамга хьежжа, хлаьта идейни кхетам балара глулакх лертт1а да цун.

Х1ара классашка чуйоаглаш йола материал хронологически хьисапе луш я, дешархой литература исторех а литературеи вахари в1аши дувзаденна хиларах а кхетаргболаш. Цул совг1а, мехка истори а дикаг1а йовзаргья царна.

10-11 классашка говзамеча йоазонашца цхьана литературни теорех кхетам лу. Дешархоша керттера кхетаде дезаш дар да литература говзаме кхоллам хилар, цун мотт поэтически хилар. Литература теори дикаг1а кхетаергья дешархоша, говзамеча произведенешца цхьатарра 1омайойя.

Х1ара классе литература чулоацамга а дешархой кхетамга а, цар дег1адара боарамга а хьежжа, тайп-тайпара хьехара наькъаш леладе деза: хоза къоастадеш текст ешар, суртех, телевиденех, компьютерах пайда эцар. Цул совг1а, дешархошка шоашка болх байта беца йоазонхоех а цар говзамеча йоазонех лаяца кхы а дукхаг1а хоамаш лохаш.

5-8 классашка теркам бе беца хоза къоастадеш, кхетадеш шаьра дешара говзал лакхаяккхара. Из программай декхар кхоачашданза даргдац, урокаш т1а а дешаш, цаг1арча дешара т1ахьожамца кулгал а деш. Дешара техника тоаеш болх бе беца массане цхьана дешаш, юкъ-юкъера хоржаш дешаш, оттадаьча хаттара текстаца жоп луш, ишт. кх. д1.

Лакхерча классашкара дешархой кертерча даькъе кхетам болаш кийчбе беза ешаш йола произведенеш шоай ло ламе яшха, анализ е, керттера ма лан а, уйла а гучадоаш, цар мах бе.

10-11 классашка йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ, цо айяь проблемаш тохкаш, хьехархочун урока керттера форма лекци хила йиш я. Иштта теоретически проблемаш е йоккха темаш ломаш, тлехьара лодаьр чоаглар а урок еш, лодаьр юха дагадохийташ лекцеца болх длабахьа мегаргба.

Лакхерча классашка программа юкъе йоагла йоккхий эпически произведенеш. Уж дешархошка хьалххе а ешийта еза. Класе дешархошта произведени тахка а, цун чулоацамах а, турпалех а шоашта хетар ала ха деза.

Къаьста теркам тлабахийта беза дешархоша шоай ло ламе беча балха, произведене доакъош, текста юкъера белгалъяхьа моттигаш тохкаш, план оттаеш, турпалый оамалех шоашта хетар оалаш, лалама сурташ дийшачул тлехьагла уж каьхата тла дахка хьожаш.

Балха хлар а тайпа, лодаеча произведенеца айхха бувзам болаш, цун чулоацамга хьежжа хила деза. Хьехархо хадданза болх бе декхарийла ва дешархой багах ду къамаьл шаьрде, хлана аьлча, из йоазонца беш болча балха лард я.

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара тладулар оттаде, урока лерхламга хьежжа. Деша дешара лерхламашка хьежжа.

- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- Зламигача тобаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакъоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар длаяздар, лакхача говзала тлакхувш хилар хьаьхьокхар.

- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лодамагла хьаалар, урока карах ца доалача хлама теркам бар, из тоадара болх бе лерхлам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша къайла ма лан ха, из тахка.

-Произведенеш шоайла йиста, влашкаоттае, юкъарадар а тародоацар а хьаоалаш. -

Дийшачун дакъа диста мукъама е илии дакъаца, е суртаца, е кицаца

Произведени турпалхочо дечун баьхан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагла масалаш доаладе, даьржа дувзаденна къамаьл де.

- Глаглай фаьлгаш кхоллара лерхлам ха, цар лу пайда, цар лерхлам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературнии лилман кхетам балара тексташи санна.

- Кхоллама навькаш хьаьхьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни тладулараш кхоачашдеш.

-Дешашдар кхетаде, дийшар лоаца таблица чу а схема чу а длаязде ха.

Коммуникативни УУД.

-Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалог, тоабх болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар ч1оаг1деш, кхычарца къамаъл де хар.

- Темага хъежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувг1а ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

-Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эзди дешашца къамаъл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.

- Барт бара кийча хилар хъахьокхар, къовсам, дов е цатоам д1абаккхара тайп-тайпара вариациеш йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаъл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедеши дешаш кердадар, пайдабар леха.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъяр, проекта темага хъежжа, слайдашка хъежжа темах лаьца лоацца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера безама кергтера хьал хар (барт хилар, сий дар, безаме, къахетаме, в1аши новкъостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаг1ча этносаца лоарх1аш ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаъл дар.

- Кхыйола культураш а, къамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина таракетараш хъаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

-Юкъа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой в1аш къовсам балара бахъанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хъахьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъяр.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаш хилар хъахьокхар, шийна эггара ч1оаг1аг1а безачар ц1ераш яха хар, безара бахъан а хъаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокъонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкъера.

- Сага новкъостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даьчох жоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доаладаь дешаш хъалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай къамаьла юкъедоаладар.

-Эзделаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоакха оамалаш хъаювцаха, г1улакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яз деш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокъонаш ховш хила. К1аьдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокъонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

Патриотически кхетам балар: дешархо къаман г1улакхай

эзделай т1акхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;

- ший къаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар; - Росси пачхьалкхен

гражданин ше волга ховш хилар;

- дешархочун оамалаш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал арахьа а.

Календарно-тематически план 10 класс

№ п/п	Тема	д/з	Пл. дата	фак.дата
	Багахбувцам-халкъа хьаькъал. Г1алг1ай шира дувцараш. 2 с.			
1	«Г1алг1ай шахьар хьахиларах», «Кхьаькхалахой».	Цит.план	5.09	
2	Базоркин Б.А. очеркаш «Лоамрой текьа ахар», «Г1алг1ай къаьнара ду1а» 1с.	План статьи	12.09	
3	Муталиев Шовхала- Хьажбийкара вахари кхоллами никъ .5 с.	План статьи	19.09	
4	Яндиев Хамарзий Джамалда кхоллам. 11с.	План стаатъи	26.09	
5	Безаман лирика «Йи1ий илли», «Ши т1адам»	Хаттарашта жоп ле.	3.10	
	Озиев Исма1аий Салмана кхоллам. 4с.			
6	Озиев Салмана вахара оаг1онаш.	План оттае	10.10	
7	Осмиев Сосе Хьамзата кхоллам. 9 с.		17.10	
8 -9	«Золдусхан» - дувцар, 20-ча б1аьшаре баьхача кхалнаьха сурт-сибат.	Отв на вопр	31.10-7.11	
	Зязиков Хьусена Бахьауддин. 9 с.			

10	Зязиков Хь.Б. вахара никъ..	Сост план	14.11	
11-12	Кердача заман кагирхой – повесть «Сийрдача новкъа».	Отв на вопр	21-28.11	
	Хамхоев Элмарзий Ахьмад 7 с.			
13	Хамхоев Э.А. вахара никъ.	Сост план	5.12	
14	Кхалнаха хетаяь лирика «Барка ях аз шоана, кхалнах», «Нана, сагот ма де».	Отв на вопр	12.12	
15	Стихотворени «Хьехархой».	Отв на вопр	19.12	

		Ведзижев Абабукара Ахьмад 10 с.		
16		Ведзижев А.А. вахара никъ.	Сост план	26.12
17-18		Дувцар « Лоа ц1увзар когашта к1ал».	Подоб цит	9-16.01
19		Дувцар «Циск Поацо».	Отв на вопр	
			Сост характ23.01	
			Отв на вопр	
			Сост план	
			Отв на вопр	
			Дагахьа 1омае.	
		Боков Хаме Ахьмада кхоллам бс.		
20		Боков Х.А. вахарах лаьца.	Подг сообщ	30.01
			Отв на вопр	
			Подобр цит	
			Сост. план	
		Хашагульгов Махье Махьмада кхоллам 2с.		

21		Хашагульгов М.М. вахарах лаьца.	Отв на вопр	6.02
22-23		Повесь «Лира денош» (язъяь яланза йолча повеста т1ара дакъаш).	Подобр цит Сост характ	13-20.02
		Чаккиев Османа Капитона кхоллама 5с.		
24-25		Чаккиев О.К. вахарах лаьца. Стихотворени «Са даьй г1алаш» .	Дагахьа 1омае р	27.02
26		Чаккиев Идриса Саида кхоллам 6с.		5.03
		Арчаков Микаила Тухана кхоллам 5с.		
27-29		АрчаковМ.Т. вахарах лаьца. Безаман муг1араш «Яхар хьо ши б1арг хьожабь», «Хозал» Ноаношта хетадаь лирически муг1араш «Хам бе ноаной.»		12.03 19.03 2.04
		Албаков Мурца1алий Джабраьила кхоллам 8с.		
30-31		Албаков М.Дж. вахара никъ.. Даьхенна хетадаь муг1араш «Г1алг1айче, хьо еза сона», «		9.04 16.04
		Торшхоев Исма1алий Ибраьх1ама кхоллам.		

32		Торшхоев И.И. вахара никъ.		23.04
33		Стихотворени «Дешархочунга». «		30.04
		Классал арахъара дешар.		
34		Дахкильгов А.И. дувцараш «Шутар», «Доттаг1ал тассар».		7.05

Календарно-тематически план 11-г1а
класса

№	Т е м а у р о к а	Кол- во часов	П.д	Ф.д	Методические приёмы	Предполагаемый результат
1	Багахбувцамах дола дош. «Зоахалонаш» «Къаьнара зоахалол»	1	6.09		Сообщение учеников, анализ песни устного народного творчества.	Знать краткий обзор устного народного творчества
2	Мальсагов Артаг1а Сосаркъа вахари кхоллами. Роман «Жожаг1атен г1айренаш» («Адские острова»).	1	13.09		Рассказ учителя; аналитическая беседа.	Показать значение Мальсаговской прозы Развивать умение анализировать текст произведения;
3	Баозорканаькъан Муртуза Идриса вахари кхоллами никъ	1	20.09		Комментированное чтение, аналитическая беседа.	Побудить учеников к высказыванию собственной точки
4	Лаьннаькъан Арцкхе Мухьмад вахари кхоллами никъ.	1	27.09		Сообщение учеников, аналитическая беседа.	Дать понятие о композиции и стилистике романа.
5	Стих «Нана»	1	4.10		Сообщение учеников, аналитическая беседа.	Побудить учеников к высказыванию собственной точки зрения.

6	Боканакъбан Хъаме Ахъмада вахари кхоллами никъ.	1	11.10		Сообщение учеников, комментированное чтение, аналитическая беседа	Знать особенности творческого метода писателя; показать народность творчества Бокова Ахмаеда .
7	«Беке къонгаш» «Къовсама юхъигаш»	1	18.10		комментированное чтение, аналитическая беседа	Развивать умение анализировать прозу.
8	Чаккенакъбан Идриса Саида вахари кхоллами никъ.	1	1.11		комментированное чтение, аналитическая беседа	Знать особенности ингушской литературы с середины 20 - х годов.
9	Пхъилекъонгий Тасолта Махъмада-Саида кхоллами вахари никъ	1	8.11		Лекция, сообщение учащихся	Знать актуальность и ценность произведений Плиева Махъмад-Саида .
10	«Хала урхе» 113-121	1	15.11		Аналитическая беседа по тексту произведения	Знать историю создания романа.
11	Овшнакъбан Ювсапа Султан-Хъамида вахари кхоллами никъ.	1	22.11		Сообщение учащихся	Иметь представление о личности и литературном творчестве поэта.
12	«Безама низ»	1	29.11		Лекция с элементами беседы; анализ стихотворений.	Знать особенности поэзии второй половины 20-х годов

13	Гаьгенаькъан Аюпа Гирихана вахари кхоллами никъ	1	6.12		Лекция учителя, комментированное чтение.	Знать сведения о писателе
14	«ДоттагI чоа, цо цIена полтув ийщача, баьккха ловца	1	13.12		Выборочный анализ глав рассказа.	Уметь использовать текст рассказа при анализе.
15	«Адамашта эшац тIом»	1	20.12		Сообщения , чтение рассказов	Знать биографию поэта; Знать определение жанра рассказ
16	Чахкенаькъан Османа Капитон вахари кхоллами никъ	1	27.12		Лекция, аналитическое чтение и разбор стихотворений.	Знать основные направления поэзии Хашагульгова Али.
17	«Баьте зоахалол»	1	10.01		Аналитическое чтение и разбор стихотворений.	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии Хашагульгова Али
18	Арчакхнаькъан Яхьъяй Сали вахари кхоллами никъ	1	17.01		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать

						своё настроение, уметь определять их роль.
19	"Сала1а ха яц"	1	24.01		Беседа по вопросам домашнего задания.	Знать взаимосвязь и взаимовлияние литературы и общественной мысли с историческими процессами происходящими в республике.
20	Дахкилгнакъбан 1адрахъмана Ибрах1има вахари кхоллами никъ	1	31.01		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Знать основные направления поэзии Плиева 1абазбика Амира
21	"Пхъена Зулам".	1	7.02		Лекция с элементами беседы.	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
22	Хьоашалнакъбан Татара 1аблай вахари кхоллами никъ	1	14.02		Беседа по вопросам домашнего задания	Знать особенности литературной теории. Иметь представление о метафорах и сравнениях.
23	"Къаъра кхаъра"	1	21.02		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Знать биографию, факты его жизни,

						знать основные направления поэзии.
24	"Мордовех дола илли".	1	28.02		Беседа по вопросам домашнего задания	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
25	"Даьхенга"	1	6.03		Беседа по вопросам домашнего задания;	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать своё настроение, уметь определять их роль.
26	"Хетор"	1	13.03		Беседа по вопросам домашнего задания	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
27	"Еза сона гIалгIа еза"	1	20.03		Беседа по вопросам домашнего задания; анализ стихотворения	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.

28	Угурчнакъбан Шовхала Азматгири вахари кхоллами никъ	1	3.04		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать своё настроение, уметь определять их роль.
29-30	"Ирази г'озали ма эшалда шоана"	1	10-17.04		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	
31-32	Пхыилекъонгий Табазбика Амира вахари кхоллами никъ.	1	24.04- 8.05		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
33-34	" Лаьг'лургбац безам"	1	12.05		Лекция с элементами беседы.	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать своё настроение, уметь определять их роль.